

ORGANIZACE VNĚJŠÍ KONTROLY
A ŠETŘENÍ, PROVĚŘOVÁNÍ
A VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÝCH ČINŮ
PŘÍSLUŠNÍKŮ A ZAMĚSTNANCŮ
BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

ivan.bilek@email.cz

ivan.bilek@vsci.cz

OBECNÉ VYMEZENÍ KONTROLY

- Kontrola je jednou z manažerských funkcí a je nedílnou součástí řídicího procesu
- základem kontroly je porovnat skutečný stav v organizaci se stavem žádoucím
- včasné zjištění odchylek od požadovaného stavu v konkrétní oblasti a analyzování příčin nežádoucích stavů se dá považovat za klíčové poslání kontroly
- předmětem kontroly je dodržování zákonnosti, účelnosti a hospodárnosti u vybraných činností organizace
- kontrola veřejné správy je založena na tom, že stát nebo jiný nositel veřejné správy vykonává kontrolu pomocí orgánů a úřadů na tomto nositeli nezávislých
- kontrola může být také vykonávána příslušným správním úřadem na základě zákona nad činností nepodřízených fyzických a právnických osob

VNĚJŠÍ KONTROLA BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ ORGÁNY EXEKUTIVY

- Orgány činné v trestním řízení
 - státní zastupitelství v rámci dozoru a dohledu nad přípravným řízením, podáním a vedením obžaloby v řízení před soudem
 - Generální inspekce bezpečnostních sborů
 - útvary Policie České republiky
- vláda České republiky
 - ministerstva (financí, vnitra, zdravotnictví, životního prostředí apod.)
 - vybrané resortní správní úřady (Generální finanční ředitelství, Inspektorát bezpečnosti práce, Český báňský úřad apod.)
- centrální správní úřady
 - Národní bezpečnostní úřad
 - Úřad pro ochranu osobních údajů
 - Nejvyšší kontrolní úřad
 - Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost

VNĚJŠÍ KONTROLA BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ ORGÁNY ZÁKONODÁRNÉ A SOUDNÍ MOCI

- Parlament České republiky
 - Výbor pro bezpečnost Poslanecké sněmovny
 - stálé kontrolní komise
 - vyšetřovací komise
- Soustava soudů České republiky
 - trestní soudy
 - správní soudnictví
 - občanskoprávní soudnictví
 - obchodněprávní soudnictví

VNĚJŠÍ KONTROLA BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ OSTATNÍ SUBJEKTY

- Mezinárodní instituce a organizace
 - Evropská komise a její kontrolní orgány
 - Výbor proti mučení a jinému krutému a nelidskému zacházení (CPT)
 - Rada Evropy a Evropský soud pro lidská práva
- Veřejný ochránce práv
- nevládní organizace a instituce
- občanské aktivity

PŘÍSLUŠNOST V TR. ŘÍZENÍ § 12/2 tr. řádu

- PČR, CS ČR, VS ČR – prověřování i vyšetřování → GIBS
- GIBS – prověřování → vnitřní kontrola GIBS, vyšetřování → státní zástupce
- ÚZSI, BIS – prověřování → vlastní inspekční orgán, vyšetřování → státní zástupce
- HZS – prověřování i vyšetřování → PČR
- vězněné osoby – prověřování → pověřené orgány VS, vyšetřování → PČR
- celní delikty – prověřování → CS, vyšetřování → dle příslušnosti PČR/GIBS/SZ

PŘÍSLUŠNOST V TR. ŘÍZENÍ § 17 tr. řádu

- Krajský soud koná v prvním stupni řízení o trestných činech, pokud na ně zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest
- od toho se odvíjí věcná příslušnost:
 - policejních orgánů Policie České republiky – územní odbory/krajská ředitelství
 - státních zastupitelství v prvním stupni – okresní/krajská SZ
 - podzákonné normy upravují příslušnost specializovaných složek
 - Služby kriminální policie a vyšetřování PČR
 - Vrchních státních zastupitelství v Praze a v Olomouci
- ostatní pověřené orgány (GIBS, VS, CS, ÚZSI, BIS) tuto příslušnost nerozeznávají
 - aplikují tzv. personální působnost – nikoliv podle stupně závažnosti, ale podle příslušnosti pachatele resp. podezřelé osoby
 - řeší veškerou trestnou činnost, tedy jak dopravní nehody, krádeže, tak i hospodářské delikty, vraždy, organizovaný zločin a nejzávažnější kriminalitu

PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ TRESTNÍ

- Postup policejního orgánu (pověřeného orgánu) podle části druhé trestního řádu – zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
- § 157-159d upravuje **POSTUP PŘED ZAHÁJENÍM TRESTNÍHO STÍHÁNÍ**
 - lze vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů, vyžadovat odborné vyjádření a znalecké posudky, obstarávat potřebné podklady, spisy a jiné písemné materiály, provádět ohledání věci a místa činu apod.
 - využívat operativně pátrací prostředky
 - předstíraný převod
 - sledování osob a věcí,
 - použití agenta
- Prověřování musí být skončeno
 - do dvou měsíců (u případů, u nichž je příslušnost samosoudce)
 - do tří měsíců (u věcné příslušnosti okresního soudu)
 - do šesti měsíců (příslušnost krajského soudu v prvním stupni)
- Nejde-li ve věci o podezření z trestného činu, státní zástupce nebo policejní orgán věc odloží nebo odevzdá pro přestupek nebo kázeňské provinění
- Nasvědčují-li prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného

PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ TRESTNÍ

§ 160-170: ZAHÁJENÍ TRESTNÍHO STÍHÁNÍ A DALŠÍ POSTUP V NĚM

- vyhotovení usnesení s výrokovou částí, odůvodněním a poučením
- vyšetřovací orgány
 - útvary PČR a GIBS pro určené bezpečnostní sbory
 - určený státní zástupce pro GIBS, BIS, ÚZSI, VZ a Vojenskou policii
 - vojenská policie - pro vojáky AČR a osoby, které narušily objekty AČR a ministerstva obrany
 - kapitáni lodí při dálkových plavbách
- trestní stíhání se souhlasem poškozeného
 - u některých TČ, kde je předmětem útoku osobní integrita a majetek (ublížení na zdraví, poškození cizí věci apod.)
 - proti pachateli, který je příbuzný v pokolení přímém, nebo osoba blízká
- postup při vyšetřování – vyhledávání a provádění důkazů bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch či neprospěch obviněného
- účast obviněného a obhájce ve vyšetřování na vyšetřovacích úkonech a umožnění kladení otázek vyslychaným osobám
- skončení vyšetřování – pokud jsou výsledky postačující k podání obžaloby, ve lhůtě 2/3/6 měsíců
- umožnění obviněnému, obhájci a poškozenému prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování

PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ TRESTNÍ

- § 171-178 ROZHODNUTÍ V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ
 - postoupení věci jinému orgánu
 - zastavení trestního stíhání
 - přerušování trestního stíhání
 - dohoda o vině a trestu
 - obžaloba
- § 178a SPOLUPRACUJÍCÍ OBVINĚNÝ
 - jestliže obviněný oznámí skutečnosti, způsobivé přispět k objasnění zločinu organizované skupiny, dozná se k činu a souhlasí aby byl označen jako spolupracující obviněný
- § 179a-179h ZKRÁCENÉ PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ
 - u trestných činů s horní hranicí trestu odnětí svobody do pěti let
 - podezřelý byl přistižen při činu a lze očekávat, že jej bude možné do dvou týdnů postavit před soud, jinak postup dle § 160 a následujících ustanovení

ČINNOST STÁT. ZÁSTUPCE V PŘÍPR. ŘÍZENÍ

- Státní zástupce a policejní orgán jsou povinni organizovat svou činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání
- Státní zástupce může ukládat policejnímu orgánu provedení úkonů a dále vykonává
 - dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení
 - viz § 157 a § 174 trestního řádu
 - výkon dohledu v soustavě státního zastupitelství
 - § 1 Vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb.
 - dohled v soustavě státního zastupitelství – tzv. dohled nad dohledem
 - § 2 Vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb.
 - přezkoumání postupu policejního orgánu a státního zástupce
 - viz § 157a trestního řádu
 - výlučná oprávnění státního zástupce
 - viz § 175 trestního řádu
 - oprávnění nejvyššího státního zástupce
 - viz § 174a trestního řádu

SPECIFIKA KRIMINALITY V BEZP. SBORECH

- Trestná činnost v bezpečnostních sborech
 - je páchána na profesionální úrovni, kvalifikovaným způsobem a se znalostí způsobů protiprávních jednání, která pachatelé sami jinak rutinně odhalují
 - je obtížně odhalitelná pro znalost způsobů šetření, prověřování a trestního stíhání a možností zneužívání těchto znalostí v oblasti metod a forem práce
 - má vliv na udržení kázně a disciplíny v bezpečnostních sborech
 - je významně sledovaná odbornou i laickou veřejností
 - je způsobilá ohrozit důvěru v bezpečnostní a demokratický systém státu
 - je mediálně velmi přitažlivá a často žije vlastním virtuálním životem
- Pachatelé z řad příslušníků bezpečnostních sborů
 - byli státem vyškoleni a vycvičeni k boji s kriminalitou a společnost jim svěřila mimořádné pravomoci a prostředky, které zneužili
 - mají tendenci ztěžovat a zpomalovat prověřování a vyšetřování jejich trestné činnosti
 - se snaží posouvat do role „obětních beránek“ v mnohovrstevnatých politických hrách
- Úspěšnost odhalení, preciznost vyšetřování a rychlost postavení pachatele před soud determinuje spokojenost a důvěru veřejnosti v celý demokratický systém

ÚKOLY GIBS V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

- Vyhledává, odhaluje, prověřuje a vyšetřuje trestnou činnost příslušníků a zaměstnanců PČR, VS ČR a CS ČR
- prověřuje a vyšetřuje TČ civilních osob ve formě spolupachatelství spolu s pachateli z uvedených BS
- vyhledává, odhaluje a prověřuje TČ příslušníků a zaměstnanců GIBS
 - vyšetřování TČ příslušníků a zaměstnanců GIBS vede příslušný státní zástupce
 - do 23. 1. 2014 Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1, od té doby krajská státní zastupitelství
- GIBS se zabývá všemi TČ spáchanými příslušníky a zaměstnanci PČR, inspekce a příslušníky VS ČR a CS ČR
- TČ zaměstnanců VS ČR a CS ČR se GIBS zabývá pouze tehdy, pokud byly spáchány v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů

ŠETŘENÍ PODNĚTŮ U GIBS

- Podnět = podání, doručené na GIBS osobně, písemně, elektronicky apod., např.
 - trestní oznámení
 - informace
 - stížnost
 - poznatek apod.
- podání je hodnoceno vždy podle obsahu, nikoliv podle názvu nebo označení
- podání musí splňovat náležitosti vyžadované zákonem, výjimkou jsou anonymní trestní oznámení nebo jiné podněty, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu (viz § 59 tr. řádu)
- splnění formálních náležitostí podání je rozhodující pro komunikaci s podatelem

P O D N Ě T	z podnětu vyplývá podezření z naplnění znaku skutkové podstaty trestného činu (TČ) příslušníka nebo zaměstnance BS v jurisdikci GIBS	předáno k prošetření příslušnému územnímu pracovišti GIBS (policejnímu orgánu) k postupu podle zákona o GIBS a podle trestního řádu	prošetřením vyšlo najevo, že byly naplněny znaky TČ - vyhotoven záznam o zahájení úkonů v trestním řízení (ZÚTŘ) - zaveden dozor SZ (fáze prověřování)	prověřováním bylo zjištěno, že byl spáchán TČ a dopustila se jej konkrétní osoba	zahájeno TS a probíhá vyšetřování
				prověřováním bylo zjištěno, že se nejedná o TČ, ale může se Jednat o přešupek (P) nebo kázeňský přešupek (KP)	odevdáno příslušnému služebnímu funkcionáři BS dle § 159a/1a), b) tr. řádu
				prověřováním bylo zjištěno, že se nejedná o TČ ani P ani KP a nelze věc vyřídit jiným způsobem	odloženo § 159a/1 tr. řádu
				podnět je posouzen jako opravný prostředek nebo jako součást obhajoby v probíhajícím trestním řízení	postoupeno dozorovému SZ či příslušnému soudu (po podání obžaloby)
				může se jednat o P nebo KP nebo je vhodné jiné opatření v BS	postoupeno k vyřízení příslušnému BS
				nejedná se ani o P ani KP a není vhodné ani jiné opatření v BS	uloženo ad acta
	z podnětu vyplývá podezření z naplnění znaku skutkové podstaty TČ, P nebo KP příslušníka nebo zaměstnance GIBS	předáno k prošetření oddělení vnitřní kontroly GIBS (policejnímu orgánu) postupem podle zákona o GIBS a podle trestního řádu	prošetřením vyšlo najevo, že byly naplněny znaky TČ - vyhotoven záznam o ZÚTŘ - zaveden dozor SZ (fáze prověřování)	prověřováním bylo zjištěno, že byl spáchán TČ a dopustila se jej konkrétní osoba	návrh státnímu zástupci na zahájení TS vůči konkrétní osobě
				prověřováním bylo zjištěno, že se nejedná o TČ, ale může se Jednat o P nebo KP	odevdáno příslušnému služebnímu funkcionáři GIBS dle § 159a/1a), b) tr. řádu
				prověřováním bylo zjištěno, že se nejedná o TČ ani P ani KP a nelze věc vyřídit jiným způsobem	odloženo § 159a/1 tr. řádu
				může se jednat o P nebo KP nebo je vhodné jiné opatření v GIBS	postoupeno k vyřízení příslušnému služebnímu funkcionáři GIBS
				nejedná se ani o P ani KP a není vhodné ani jiné opatření v GIBS	uloženo ad acta
	z podnětu nevyplývá podezření z naplnění znaku skutkové podstaty TČ příslušníka nebo zaměstnance BS v jurisdikci GIBS	předáno k prošetření oddělení šetření podnětů GIBS postupem podle zákona o GIBS	může se jednat o P nebo KP nebo je vhodné jiné opatření v BS		postoupeno k vyřízení příslušnému BS
věc patří do jurisdikce jiného orgánu			postoupeno k vyřízení příslušnému orgánu		
nejedná se ani o P ani KP a není vhodné ani jiné opatření			uloženo ad acta		

KRITICKÉ FAKTORY

- Snahy o vyřizování účtů v bezpečnostních sborech zneužitím legitimních způsobů a prostředků
- Vyšetřující orgány, státní zástupci i soudy jsou pod nepřiměřeným tlakem
- Obhajoba často zveřejňuje informace ve snaze ovlivnit veřejné mínění
- Nejsou neobvyklé útoky v osobní rovině
- Média se často zapojují do vyšetřování a vytvářejí a podporují spekulace a konspirační teorie
- Státní zástupce je výlučným „pánem sporu“ do postavení pachatele před soud, v přípravném řízení má rozsáhlé pravomoci
- Největším „policejním“ zločinem je vypouštění informací např. ve snaze ospravedlnit své předchozí fauly a neúspěchy nebo pro získání obliby např. před vstupem do politiky

ZDROJE

- BARTOŠOVÁ, Hana a kol. *Management: základy teorie a praxe*. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje, 2011
- BARTOŇ, Michal a kol. *Kontrolní mechanismy fungování veřejné správy*. Olomouc: Periplum, 2009
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní věda: teorie veřejné správy*. 4. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014
- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (trestní řád)
- <http://www.gibs.cz/o-instituci/zpravy-o-cinnosti-a-analyzy>

ZKUŠEBNÍ OKRUHY

Organizace vnější kontroly a šetření, prověřování a vyšetřování trestných činů příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů

- Definice kontroly ve veřejné správě
- Kontrola bezpečnostních sborů orgány zákonodárné, výkonné a soudní moci
- Příslušnost k prověřování podezření z trestných činů příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů
- Příslušnost k vyšetřování trestných činů příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů
- Specifika trestné činnosti v bezpečnostních sborech